

Tiedotteita ja lehtiartikkeleita Kataisen kuntauudistuksesta

1. ”Kuntakoheltamiselle aikalisä, on keskityttävä olennaisiin kysymyksiin”

Aikalisä kuntaremonttiin ja tärkeitä tehtäviä miettimään

(Maaseudun tulevaisuus 6.2.2012)

Kuntatutkijan mielestä Suomen kuntakarttaa ei pitäisi lähteä rukkaamaan hätiköiden. Hän ehdottaa nyt aikalisää ja sen miettimistä, mitkä tehtävät kuntien todella pitää hoitaa.

Kuntien yksioikoinen yhteen liittäminen ei ole hyvä ratkaisu, koska kuntien tilanteet ovat erilaiset, hallintotieteiden tohtori Lotta-Maria Sinervo Tampereen yliopistosta katsoo.

Sinervon mielestä koko kuntauudistus lähti liikkeelle väärästä päästä, kun ajateltiin, että kuntien lukumäärää vähentämällä saadaan talous kuntoon.

”Jos kaksi Itä-Suomen tai Lapin kuntaa yhdistetään, ei niiden toimintaympäristö, elinkeinorakenne tai väestökehitys siitä miksiään muutu. Tampere taas hyötyisi, mutta ympäröivät pikku kunnat häviäisivät.”

”On selvä, että uudistukseen on tarvetta, sillä kunnat ovat velkaantuneita ja tehtävien ja rahojen välillä on jatkuva epätasapaino. Yhtälö voidaan ratkaista vain tehtäväpuolta muuttamalla.”

Liitospuheet lievenivät

Sinervo tutkii ja opettaa työkseen kuntatalouteen liittyviä asioita Tampereen yliopistossa. Hänet palkittiin hiljattain kuntatutkimuksistaan.

Mikä vetää nuorta, Kemijärveltä kotoisin olevaa pienen pojan äitiä niinkin kuivakkaaseen maailmaan kuin kuntatutkimukseen?

”Etsin opiskeluaikanani kuntatalouden ytimeen liittyvää tutkimuskohdetta, ja aihe vei mukanaan. Olen seurannut viimeaikaista keskustelua ja minusta on hienoa, että kunta-asiat ovat nousseet tärkeiksi.”

Sinervo kertoo huomanneensa, että hallituksen pakkoliitospuheet ovat lieventyneet: aluksi uudistus haluttiin runtata läpi, jos ei muuten niin taloudellisella pakolla. Nyt äänensävy on sovitteluvampi.

Tutkijana häntä kiinnostaa, millaista tietoa poliittisten päätösten pohjana käytetään.

”Hallitus ei ole perustellut kuntaremonttia minkäänlaisilla laskelmilla, vaikka niitä on kysytty”, Sinervo huomauttaa.

Mikä on kunnan tehtävä?

Mutta niihin tehtäviin, joita kunnilla on tutkijan mukaan liikaa. Mitkä ovat kunnan tehtävät?

”Jaa-a. Hyvä kysymys. Kuntien perustehtävä on huolehtia ihmisten hyvinvoinnista ja varmistaa, että palvelut ovat helposti saatavilla ja että kuntalaiset kokevat olevansa päätöksenteossa mukana.”

Myös elinkeinoelämän houkuttelevuus voi olla ison kunnan, kuten Tampereen, tehtävä, mutta ei välttämättä isoja yrityksiä menettäneen Kemijärven.

Yhtä ratkaisua ei ole, Sinervo korostaa. Oleellista on nykyinen ja tuleva väestörakenne: riittääkö koululuokissa tilaa vai pitääkö rakentaa uusi koulu? Onko vanhainkoti iskukunnossa?

Sosiaali- ja terveysministeri Maria Guzenina-Richardson (sd.) on ehdottanut kuntaliitosten sijasta terveyspalveluiden ottamista valtion vastuulle. Sinervon mielestä eri vaihtoehtoja pitäisi kokeilla ja tutkia Kainuun mallista alkaen.

Talous ei ole saari

Kuntien tulisi miettiä toimintaansa kokonaisuutena, kun nyt talous on eroteltu omaksi saarekkeekseen omine johtajineen.

Jopa Sinervon ohjaamat kunta-asioiden yliopisto-opiskelijat kammoavat taloutta, koska se on heistä pelkkää matematiikkaa. Mutta kunnan toiminnassa olennaista on voimavarojen hallinta ja käyttö – juuri se numerotalous.

”Yritys voi keskittyä avaintuotteisiin ja saada etuja suuruuden ekonomialla, mutta kunnissa ei ole muita kuin lakisääteisiä tehtäviä, eikä niitä voi jättää hoitamatta, jos tulee talousvaikeuksia.”

Sinervon mukaan kunnissa on krooninen rahapula ja siksi tehtäviä on karsittava.

”Menot pitää suhteuttaa verotuloihin ja näitä vaikeita päätöksiä pitää pystyä tekemään. On varmasti paljon vaikeampaa sulkea koulu kuin nostaa veroprosenttia.”

Valtionosuudet ja muu rahoitus eivät ole Sinervon mielestä missään suhteessa kuntien velvoitteisiin. Hän tutki päivähoiton muutosta vuodesta 1973 ja tyrmistyi.

”Velvollisuudet ovat laajentuneet subjektiivisesta päivähoidosta erityisopettajiin ja kulttuuritaustan huomioimiseen. Kuntatalouden näkökulmasta kehitys on aivan kestämatöntä, vaikka onkin inhimillistä haluta lapsille parempia palveluja.”

2.” Alueellinen kuulemiskierros on lumetta”

Keskusta rajuna: Hallitus ei kuuntele kuntia tosissaan

(Suomenmaa 2.2.2012)

Tapani Tölli moittii, että hallitus ei halua kuntien kanssa todellista vuorovaikutusta. Kuva: Jari Laukkanen
Keskusta pelkää, että kuntaremonttia ajava hallitus ei aio tosissaan kuunnella kuntien näkemyksiä. Edellisen hallituksen kuntaministeri, keskustan kuntatyöryhmää vetävä **Tapani Tölli** sanoo, että hallituksen kaavailemassa aikataulussa kuntien on mahdotonta paneutua huolellisesti esityksiin ja antaa perusteltu vastaus. Hän äityy luonnehtimaan, että hallitus aliarvioi kuntia eikä halua todellista vuorovaikutusta niiden kanssa. Tölliin mielestä hallituksen keskiviikon iltakoulu kuntauudistuksesta ei selkiinnyttänyt tilannetta.

– Se herätti enemmän uusia kysymyksiä.

Ex-ministeri ounastelee, että hallituksessa on jo sovittu melkoisella tarkkuudella lakkautettavista kunnista sekä keinoista, joilla lakkautukset toteutetaan myös vastoin kuntien omaa tahtoa. Lopullinen kuntien lukumäärä on jäämässä noin sataan kuntaan, minkä myös pääministeri **Jyrki Katainen** (kok.) on kertonut hallituksen tavoitteeksi.

Tölli perustaa käsityksensä hallituksen keskiviikkoiseen tiedotteeseen. Sen mukaan uusiin suurkuntiin perustuvaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakennetta koskeva esitys olisi valmis jo toukokuun lopulla.

– Se ei ole mahdollista ilman, että hallituksella on jo nyt yhteisymmärrys lakkautettavista kunnista ja keinoista. Täysin vapaaehtoisesti se ei tule onnistumaan.

– Todennäköisesti hallitus yrittää kiertää suorat pakkoliitokset määrittämällä tulevassa rakennelaissa kunnille hyvin tiukasti tehtävät, joista niiden pitää suoriutua yksinään ilman yhteistyömahdollisuutta. Tölli muistuttaa, että hallitus on jo syksyllä luvannut ottaa huomioon kunnilta saamansa palautteen kohta käynnistytävällä kuulemiskierroksella.

– Näyttää siltä, että hallitus ei ole kuulemassa kuntia tosissaan.

Hän huomauttaa, että työryhmä luovuttaa esityksensä ensi viikolla ja heti seuraavan viikon alussa on ensimmäinen alueellinen kuulemistilaisuus.

– Kahdeksantoista maakunnallista tilaisuutta viedään läpi viidessä viikossa pääsääntöisesti virkamiesten vetäminä. Sen jälkeen kuntien valtuustoille annetaan vain kolme viikkoa vastausaikaa asiassa, joka ei ole ihan vähäpätöinen, Tölli listaa.

Hänen mukaansa siinä ajassa kuntien on täysin mahdotonta tutustua huolellisesti pohjaesitykseen ja laatia siihen perusteltu vastaus.

– Nyt on entistäkin tärkeämpää, että kunnat valmistautuvat kuulemistilaisuuksiin huolella ja antavat perusteltua palautetta, Tölli sanoo.

Kuulemiskierroksella kuntia yritetään Tölliin arvion mukaan taivuttaa karttaesityksen taakse pelottelemalla. Hallituksen tilaaman ja keskiviikkona julkistetun kuntatalouden ennusteen mukaan tilanne jokaisessa kunnassa vaikeutuu 2020-luvulla ja kolmasosassa kuntia voidaan puhua kriisistä.

Tölliin mielestä raportti ei tuonut kuntakeskusteluun mitään uutta. Tulevaisuuden haasteet ovat hyvin tiedossa jo entuudestaan niin kunnissa kuin valtakunnan päättäjillä.

– Olennaisin kysymys on, millä tavalla haasteisiin voidaan vastata?

– Tuoreen raportin ja kunnallissalan asiantuntijoiden yksimielisten arvioiden mukaan kuntien talous ja palvelut eivät pelastu pelkästään kuntarajoja siirtämällä, mitä hallitus nyt väellä ja voimalla yrittää, Tölli sanoo.

3. ”Hallitus pyrkii säilyttämään kunnat liitoksiin esittämällä kuntatalouden ”kauhuskenaarion”. Kunnille on luvassa tiukkoja aikoja, mutta suurkunnat eivät ole siihen lääke”

Kuntaliiton tiedote 1.2.2012

VM:n raportti: Kuntien talouden kehittyminen 1997 - 2024

Valtiovarainministeriö on julkaissut tänään raportin ”Kuntien talouden kehittyminen 1997 - 2024”.

Tulevaisuuden pitkän aikavälin ennakointi on aina hankalaa ja muutamien lukujen pienilläkin muutosoletuksilla ylös - tai alaspäin saadaan aikaiseksi huomattavia muutoksia vuosien päähän.

Kuntien tilanne on toki vaikea, mutta niin se oli 20 vuotta sittenkin, jolloin kuntien toiminnan konkurssseja ennakoitiin. Kunnat selvisivät vaikeuksista uhkakuvista huolimatta.

Menetelmällisesti erityisen ongelmallisena on pidettävä tulevan kehityksen arviointia suoraan menneen kehityksen perusteella. Esimerkiksi vertailussa pohjana käytetty vuosien 1997–2010 menokehitys on ollut, kuten laskelman tekijät toteavat, aivan liian nopeata. Taustalla ovat kuitenkin merkittävät kuntien lakisääteiset tehtävien lisäykset, joita ei jatkossa ole odotettavissa.

Kuntien toimintaan ovat menneiden vuosien aikana vaikuttaneet lukuisat muut seikat, kuten verovähennysten yli kahden miljardin euron kompensaatiot tai vaikkapa HSY:n perustamisesta vuonna 2010 kuntien tilikauden tulokseen muodostunut noin miljardin euron puhtaasti kirjanpidollinen tulosparannus puhumattakaan velvoitteiden muutoksista. Näitä ei raportissa ole otettu mitenkään huomioon.

Valtionosuuksia on leikattu tälle vuodelle jo 631 miljoonaa euroa, leikkauspaineita valtionosuuksiin kohdistuu merkittävästi myös tulevina vuosina osana julkisen talouden sopeuttamistoimia. Kuitenkin raportissa ennakoidaan valtionosuuksien verotuloja voimakkaampaa kasvua tulevaisuudessa.

Merkittävänä muuttujana tulevaisuuden ennakkoinnissa on myös arviot tulevista erityyppisten kuntien nettoinvestoinneista. Erikoista on, että kaikille kunnille ennakoidaan yhtä suuret nettoinvestoinnit / asukas jatkossa. Kuntaliiton laskelmat nettoinvestoinneista osoittavat, että ne vaihtelevat suuresti johtuen ennen kaikkea väestömuutosten ja siten palvelutarpeen kehityksestä.

Ikääntymisen vaikutusten arviointi on epäselvä ja jää hämäräksi. Myös kuntakohtaiset vaikutukset ovat huomattavat.

Lisäksi käytetyt indeksit ja nimellis- sekä reaali muutosten arvioinnit ovat epäselviä. Ne eivät anna riittävää kuvaa luotettavan arvioinnin perusteeksi.

Kuntatalous on suurten haasteiden edessä ja tarvitsemme mahdollisimman hyvin ja laajapohjaisesti valmisteltuja tulevaisuuden kuvauksia. Näiden kuvausten jalostaminen tulee tapahtua hyvässä yhteistyössä valtiovarainministeriön ja Kuntaliiton kesken samalla tavoin kuin esimerkiksi kuntataloutta koskevat kehitysarviot, joita on tehty yhteistyössä yli 30 vuoden ajan. Tämä yhteistyö on vuodesta 2008 alkaen perustunut lakiin.

4. ”Tölliin ja Rehulan avoin haaste ministereille avoimeen keskusteluun”

Tiedotusvälineille 27.1.2012

Hallitukselta kaivataan vastauksia - Tölli ja Rehula haastavat Virkkusen ja Guzenina-Richardsonin julkiseen väittelyyn

Epävarmuus hallituksen kuntauudistuksesta on johtanut sekasortoiseen tilaan Suomen kunnissa.

Viime vuosina tehty uudistukset palvelujen turvaamiseksi ovat pysähtyneet. Hämmennystä ovat lisänneet uudistusta koskevat ristiriitaiset tiedot sekä hallituspuolueiden näkyvien poliitikkojen epä johdonmukaiset lausunnot.

Kuntalaiset, kuntien päättäjät ja myös oppositio tarvitsevat vastauksia. Siksi edellisen hallituksen ministerit, Keskustan kansanedustajat Juha Rehula ja Tapani Tölli haastavat hallinto- ja kuntaministeri Henna Virkkusen ja

peruspalveluministeri Maria Guzenina-Richardsonin yhteiseen julkiseen väittelyyn hallituksen kuntauudistuksesta ja sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamisesta.

- Suomalaiseen politiikkaan on kuulunut, että yhteiskunnallisista uudistuksista käydään laaja keskustelu. Kataisen hallitus on jostain syystä vältellyt keskustelua. Enää se ei voi vetäytyä kabinettien ovien taakse. Ilma on sakeana kysymyksistä Suomen kunnissa, Rehula ja Tölli sanovat.

- Nyt kun ministeri Virkkusen alainen työryhmä esittelee suunnitelmiaan, on hyvä hetki kuulla selvällä suomen kielellä vastuullisen ministerin perustelut jopa maakunnan kokoisille suurkunnille. Hallituksen kuntauudistus ei perustu mihinkään tutkimustietoon. Se on ideologista keskittämistä ja valtapolitiikkaa, jolla romutetaan ihmisten lähipalvelut ja mahdollisuudet vaikuttaa oman kotiseutunsa asioihin, edellinen hallinto- ja kuntaministeri Tölli korostaa.

- Ihmisten lähipalveluiden turvaaminen on avainkysymys. Hallituksen ajama kuntarajojen siirtely ei ratkaise ongelmia sosiaali- ja terveystalvelujen järjestämisessä. Siksi peruspalveluministeri Guzenina-Richardsonin ehdotukset sosiaali- ja terveystalveista täytyy haastaa avoimessa keskustelussa, toteaa entinen sosiaali- ja terveystministeri Rehula toteaa.

Ministerit saavat välitä väittelylle ajan ja paikan. Kansalaiset ja tiedotusvälineet ovat tervetulleita seuraamaan tilaisuutta. Keskusta tiedottaa mahdollisen keskustelun ajasta ja paikasta erikseen.

5. "Maaseudun ihmisten omaisuus uhattuna"

Tiedotusvälineille ke 18.1.2012,

Tiilikainen: Kuntakartta merkitsee omaisuuden kuppauasta

Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtaja Kimmo Tiilikainen totesi YLE Etelä-Karjalan haastattelussa, että hallituksen kuntauudistus merkitsee omaisuuden kuppauasta tavallisilta ihmisiltä. Hänen mukaansa näin käy, kun palvelut karkaavat taantumaan tuomituilta alueilta. Niiltä, joihin ihmiset ovat kotinsa rakentaneet ja yrityksensä perustaneet.

- Maakunnallisiin kuntiin siirtyminen tarkoittaa sitä, että pienten kuntien ja kaupunginosien kehittäminen lakkaa, Tiilikainen laskeskelee.

Hänen mukaansa rakentamisen loppuessa vanhojenkin asuntojen arvo näillä alueilla menee alaspäin. Tiilikainen kuvasi suuntaa tavattoman epäreiluksi. Kohtalo koskee myös pienyrittäjiä. Kampaajia, putiikkien pyörittäjiä tai lounaskahviloiden omistajia.

- Jos julkiset palvelut katoavat taajamista, katoavat myös ihmiset ja bisneksen mahdollisuudet yrittäjiltä. Heidän koko varallisuutensa voi olla kiinni näissä, Tiilikainen sanoi.

Hänen mukaansa keskustan linja kuntauudistuksissa on selvä: omat kunnat voidaan säilyttää kunhan terveystalvelut hoidetaan yhdessä joko alueellisesti tai maakunnallisesti.

- Sen sijaan päivähoito, koulut, kunnan tekniset palvelut ja vastaavat eivät ole kiinni väestöpohjasta vaan siitä, miten ne milläkin alueella halutaan järjestää, Tiilikainen muistutti.

6. "Ilman pakkoa ei kuntakartta toteudu"

TIEDOTE 13.1.

Tölli: Kuntakartta merkitsisi pakkoliitosvyöryä

Edellisen kuntaministerin, kansanedustaja **Tapani Töllin** (kesk.) mielestä kokoomus pelaa outoa peliä kuntopolitiikalla. Suomen Kuvalehti julkaisi perjantaina työryhmän esityksen uudeksi kuntakartaksi. Se oli tarkoitus julkistaa vasta helmikuussa presidentinvaalien jälkeen.

Tölli pitää kuntakarttaesitystä käsittämättömänä. Se ei anna vastausta yhteisesti todettuihin tulevaisuuden perusongelmiin, jotka koskevat erityisesti kuntataloutta sekä sosiaali- ja terveystalveluja. Samaa johtopäätökseen ovat päätyneet myös alan asiantuntijat, joiden mielipiteille ei ole annettu arvoa.

Siksi Tölli näkee kuntarajojen piirtelyyn keskittyvän hankkeen pelkkänä valtopolitiikkana. Hallitus haluaa keskittää rahat, palvelut ja päätösvallan pääosin kokoomuksen ja sdp:n johtamille keskuskaupungeille.

- Siitä maksettava hinta on kova. Keskuskaupunkien ulkopuolella paikallinen itsehallinto, lähipalvelut ja lopulta yrittämisen ja elämisen mahdollisuudet tuhoetaan. Maaseutu halutaan tietoisesti tyhjentää, jolloin palvelut ja asunnot joudutaan rakentamaan uudelleen uusiin kuntakeskuksiin. Se kiihdyttäisi kuntien velkaantumista ja tuntuisi jokaisen asukkaan kukkarossa kunnallisveron ja asumiskustannusten rajuna nousuna.

Tölli pitää täysin selvänä, ettei noin 70 kuntaan tähtäävä kuntakarttahaarjoitus, joka merkitsisi jopa noin 260 kunnan lakkauttamista, onnistu ilman kuntien pakkoliitosvyöryä. Hän muistuttaa hallituspuolueita kunnille annetusta lupauksesta.

- Syksyllä hallituksen vastatessa Keskustan kuntauudistuksesta tekemään välikysymykseen kuntaministeri **Virkkusen** (kok.) lisäksi jokainen hallituspuolue aina pääministeri **Kataista** (kok.) ja valtiovarainministeri **Urpilaista** (sd.) myöten vakuuttivat, ettei kuntauudistusta toteuteta kuntien pakkoliitoksilla tai taloudellisilla pakotteilla. Tästä huolimatta kuntaministeri ei ole vuodenvaihteen jälkeen antamissaan lausunnoissa sulkenut pois pakkoliitosten mahdollisuutta.

Töllin mielestä kuntaministeri on jo ajanut kuntauudistuksen kiville. Uudistustyö kunnissa on pysähtynyt ja hallituksen piirissäkin jatkotyö riippuu tulevista kuntarajoista. Pakkoliitoksilla kuntakenttä taas ajettaisiin sekasortoiseen tilaan.

- Hallituksen pitäisi tunnustaa tosiasiat, keskeyttää uudistus ja aloittaa se alusta puhtaalta pöydältä ensin kuntia ja asiantuntijoita kuullen, sitten laajapohjaisella parlamentaarisella valmistelulla, kuten nykyiset hallituspuolueet jopa vaativat ennen eduskuntavaaleja. Se on erityisesti kokoomuksesta ja sdp:stä kiinni, millä tavalla jatketaan.

7. ”Hallitus on tekemässä isoa virhettä”

Peruskuntien rinnalle syytä ottaa maakunnat

Kuntauudistus: Professorin mielestä kuntaministeri Virkkunen on tekemässä isoa virhettä
Juha Lehtinen

Tampereen yliopiston entinen kunnallisoikeuden professori **Aimo Ryyänen** sanoo, että nykyinen kuntaministeri Henna Virkkunen (kok.) on tekemässä isoa virhettä.

Jos kuntauudistus runnotaan suuriin kaupunkeihin nojaavien peruskuntien mallilla, se tietää lähidemokratian romuttumista, kehyskuntien saneerausta ja syrjäseutujen autioitumista.

Ongelmat lähtevät jo ministerin tavasta viedä uudistusta eteenpäin.

Aiemmissa kuntauudistuksissa kuunneltiin jo valmisteluvaiheessa kuntien ja tiedemaailman ääntä. Nyt ministeri on laittanut vain virkamiehistä koostuvan työryhmän sorvaamaan mallia, joka aiotaan kuuntelukierroksen jälkeen runnoa väkisin läpi.

Ryyänen jäi eläkkeelle tammikuun alussa ja raivaa parhaillaan kaatuneita puita mökillään Padasjoella Huovarin saarella.

Monissa kuntauudistuksissa mukana ollut Ryyänen kertoo vaihtaneensa näkemystä. Aiemmin hän kannatti vahvan peruskunnan ideaa. Nyt hän ajattelee, että eurooppalainen kahden portaan paikallishallinto sopii hyvin myös Suomeen. Ruotsissa hallitus päätti jo kaksi vuotta sitten mennä tähän suuntaan.

- Ruotsissa verotusoikeus on keskushallinnolla, aluekunnalla ja peruskunnalla. Aluekunnan ja peruskunnan päättäjät valitaan suorilla vaaleilla.

Itsenäinen maakunta on usein leimattu pääasiassa kepulaiseksi hankkeeksi, mutta Ryyäsen mukaan myös monet kokoomuksen ja demarien vaikuttajat kannattavat aluekunnan ajatusta.

Ryyänen on itsekin kokoomuslainen ja istuu Orimattilan valtuustossa.

Ryyäsen ajatuksissa alueatasolle siirrettäisiin monet raskaat velvoitteet kuten ammattikorkeakoulut, sairaalat sekä pelastustoimi. Lisäksi sinne siirrettäisiin osa valtion aluehallinnon eli avi- ja ely-keskuksien sellaisista tehtävistä, jotka vaativat poliittista harkintaa.

Aluekunta tukee vahvan kaupunkiseudun ajatusta. Euroopassa on tunnettuja, useista kunnista muodostuvia menestyviä suurkaupunkeja kuten Pariisi, Lontoo ja Tukholma.

Peruskunnat huolehtivat edelleen lähipalveluista ja lähidemokratiasta. Suur kuntien puolustajatkin ovat puhuneet lähidemokratiasta, jota kunnanosa valtuustot hoitaisivat.

Ryynäsen mukaan pelkkien lausuntojen väsäminen ei innostaisi ketään, jos budjettivalta jää kuitenkin keskushallinnolle.

Professori Ryynäsen mielestä myös kuntien vapaaehtoiselle yhteistyölle on edelleen sijansa, sillä on vuosien mittaan saatu paljon hyvää aikaa.

Paras-hanke yritti ja Virkkusen kuntauudistus yrittää ratkaista oikeita ongelmia väärillä lääkkeillä.

- Ongelma on kuntien velvoitteet ja vastuut suhteessa voimavaroihin.
- Kuntien menoista 90 prosenttia on lakisääteisiä. Eivät ihmiset minnekään katoa, vaikka rajoja siirretään.
- Tähänastiset kokemukset osoittavat, että kuntien yhdistymiset ovat johtaneet reuna-alueiden palvelujen karsimiseen, **Aimo Ryynänen** sanoo.